

زمینه‌یابی فرهنگ نام‌گذاری نوزادان در شهر شیراز

محمود بحرانی*

چکیده

این تحقیق با هدف مطالعه گرایش‌های فرهنگی در انتخاب نام و تحولات وارد بر آن در دهه‌های اخیر به اجرا درآمده است و طی آن ضمن بررسی بیش از ۱۱۳۰۰ نام فرزندان خانوارهای ساکن شهر شیراز و دسته‌بندی آنها در مقوله‌های مختلف همچون مقوله نامهای ملی، مذهبی، طبیعت و غیره به استنتاج درباره جنبه‌های فرهنگی زمینه‌ساز نامگذاری فرزندان مبادرت گردیده است.

تجزیه و تحلیل‌های به عمل آمده نشان از تأثیر عمیق و گسترده فرهنگ اسلامی بر انتخاب نامها داشته و دارد، به طوری که مقوله نامهای مذهبی به تنهایی ۶۲ درصد از کل نامهای آزمودنیها را در بر می‌گیرد. همچنین در ردیف نامهای پسران، به ترتیب نامهای محمد، علی، مهدی و حسین و در ردیف نامهای دختران نامهای زهرا، فاطمه، مریم و لیلا از متداول‌ترین نامهای ایرانیان به شمار می‌روند. نامهای زهرا، فاطمه و مریم طی دو نسل متوالی مادران و فرزندان آنها همچنان در صدر نامهای منتخب برای زنان قرار داشته‌اند. علاوه بر این با وقوع انقلاب اسلامی در ایران بر میزان محبوبیت نامهای مذهبی و حتی عربی افزوده شده است.

از لحاظ تنوع، نامهای دختران از تنوع بیشتری نسبت به نامهای پسران برخوردارند. همچنین حدود ۱۵ درصد از نامهای دختران را نامهای غربی تشکیل می‌دهند. مقایسه‌ها و تجزیه و تحلیل‌های دیگری نیز درباره موضوع مورد بررسی در این تحقیق انجام گرفته است که جداول مربوطه در متن مقاله ارائه شده است.

* عضو هیئت علمی مرکز جمعیت‌شناسی دانشگاه شیراز.

مقدمه

نام یک کلمه قراردادی است که برای تشخیص و تمیز افراد و اشیاء به کار گرفته می‌شود. در فرهنگ دهخدا واژه «نام» را این گونه تعریف کرده‌اند: «لفظی که بدان کسی یا چیزی را بخوانند»، «کلمه‌ای که به کار می‌برند در تعیین شخص یا چیزی و به تازی آن را اسم گویند». بعضی صاحب‌نظران نام را از کهن‌ترین نمودهای اجتماعی در فرهنگ بشری دانسته‌اند و نخستین بروز عینی که انسان از بدو تولد تا هنگام مرگ در سایه آن منظور می‌گردد، به طوری که وجود هیچ کس بدون نام متصور نیست.^۱ والدین از دیرباز متناسب با جنسیت کودکان خود برای آنها نامی را انتخاب می‌کرده‌اند. در پس این انتخاب همواره تمایلات و انتظارات یا آرزوهایی نهفته است. مثلاً زمانی که برای نوزاد پسری اسم «علی» یا «اسفندیار» را بر می‌گزینند در واقع در پی آن‌اند که تمایلات درونی خود را تحقق بخشند. بدین گونه انتخاب اسامی با فرهنگ و اعتقادات و ارزشها و باورداشتهای افراد گره خورده است. در این راستا پژوهش حاضر با هدف مطالعه گرایشهای فرهنگی مردم در انتخاب نام و تحولات وارد بر آن در دهه‌های اخیر به اجرا در آمده است. بدین منظور میزان به کارگیری نامهای مختلف به تفکیک چند مقوله عمده همچون مقوله نامهای ملی، مذهبی و طبیعت مورد بررسی قرار گرفتند و با ملاک قرار دادن تحولات فرهنگی و اجتماعی دهه‌های اخیر، به انجام مقایسه‌هایی درباره میزان فراوانی هر یک از مقوله‌های یاد شده مبادرت گردید.

روش جمع‌آوری اطلاعات

این تحقیق به طریقه کتابخانه‌ای صورت گرفته است. اطلاعات مورد نیاز شامل اسامی و پاره‌ای اطلاعات جانبی دیگر درباره نمونه‌ای از ساکنین شهر شیراز از پرسشنامه‌های طرح «بررسی تأثیر عوامل اجتماعی - اقتصادی - دموگرافیک بر مرگ و میر کودکان در پنج شهرستان منتخب» که در سال ۱۳۷۰ در مرکز جمعیت‌شناسی دانشگاه شیراز به اجرا در آمده بود^۲ استخراج گردید. از آنجا که در طرح مزبور اسامی فرزندان هر خانوار به دقت ثبت شده است، این پرسشنامه‌ها منبع مناسبی برای پژوهش حاضر تشخیص داده شد تا بدون فوت وقت و با حداقل هزینه، امکان بررسیهای مورد نظر درباره فرهنگ اسامی فراهم شود.

روش نمونه‌گیری

نمونه مورد بررسی در این طرح مبتنی بر نمونه برگرفته شده از شهر شیراز در طرح فوق‌الذکر است که به طور تصادفی از بین حوزه‌های مختلف شهری برگزیده شده است. بدین ترتیب ۱۱۳۳۲

۱. محمود مدبری، ۱۳۷۴، ص ۳.

۲. جلیل ایران محبوب، هم‌اقتا ۱۳۷۶.

نام فرزند مربوط به ۳۴۴۷ خانوار استخراج شد و تجزیه و تحلیلهای لازم بر روی آنها صورت گرفت.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

از آنجا که انجام تجزیه و تحلیلهای آماری توسط رایانه مستلزم اختصاص یک کد عددی به هر اسم بود ابتدا برای هر اسم کد معینی در نظر گرفته شد، سپس با مراجعه به منابع مختلف همچون فرهنگهای لغات و فرهنگهای نامها به طبقه‌بندی آنها پرداخته شد و هر نام در مقوله‌ی مربوطه به شرحی که در پایین آمده است جایگزین گردید. پس از آن، میزان و درصد فراوانی هر اسم و طبقه‌ی اسمی محاسبه و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

شرح مقوله‌های نام

با توجه به هدف تحقیق مبتنی بر زمینه‌یابی گرایشهای فرهنگی از طریق بررسی نامهای منتخب نوزادان در این بررسی اسامی مختلف به چند مقوله (طبقه) مجزا به شرح زیر دسته‌بندی شده‌اند:

۱. مقوله‌ی نامهای مذهبی: شامل کلیه نامهایی که به طور مشخص زمینه مذهبی و اسلامی را تداعی می‌کند، مثل اسامی شخصیتهای اسلامی اعم از پیامبر (ص)، ائمه و معصومین (ع)، صحابه و عرفا و نیز اسامی مربوط به صفات خداوند یا نامهایی که پیشوند یا پسوند آنها را نام خداوند تشکیل می‌دهد همچون کرامت‌ا...، خداداد و غیره.

۲. مقوله‌ی نامهای ملی: شامل نامهای فرمانروایان و ادبای ایرانی یا شخصیتهای شاهنامه و مانند آنها، همچون اسفندیار، سهراب، مهرداد و کورش.

۳. مقوله‌ی نامهای مربوط به طبیعت: شامل کلیه نامهای برگرفته شده از پدیده‌ها و موجودات عالم مثل سحر، نسیم، مهوش و همچنین اسامی گلها و گیاهان و ستارگان و نیز جانوران مانند غزال، یاسمن، پروانه، اختر، شهباز، صنوبر و امثال آن.

۴. مقوله‌ی نامهای معنوی: این دسته شامل نامهایی است که حاوی یک صفت معنوی هستند مثل: آرمان، آزاده، سالار و عالم‌تاج.

۵. مقوله‌ی نامهای عربی: اسامی گرفته شده از زبان و ادبیات عرب که وجهه مذهبی مشخصی ندارند. مثل عاتق، عالیه، اخضر و راحله.

۶. سایر مقوله‌های نام: طبقات یا مقوله‌های دیگر نام شامل نامهای «غربی»، «عبرانی»، «ارمنی»، «ترکی»، «کردی»، «مغولی» و «افغانی» و بالاخره مواردی که منبع آنها مشخص نبوده و تحت مقوله «ناشناخته» قرار گرفته بودند نیز به طور جداگانه طبقه‌بندی شده‌اند.

برای بعضی از طبقات فوق طبقات فرعی یا زیرمجموعه‌هایی هم منظور شده، که در جداول مربوطه به آنها اشاره گردیده است.

یافته‌ها

ویژگیهای کلی گروه نمونه

نامهایی که در این بررسی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند مربوط به متولدین سالهای ۱۳۳۶ تا ۱۳۷۰ بوده‌اند که شامل ۵۵۴۰ (۴۹ درصد) نام دختر و ۵۷۹۳ (۵۱ درصد) نام پسر می‌باشد. به عبارت روشن‌تر این نمونه یک دوره سنی ۳۴ ساله را در بر می‌گیرد، به طوری که متولدین سال ۱۳۷۰ تا افرادی را که در آن سال ۳۴ ساله بوده‌اند را شامل می‌شود و نسبت دختر و پسر در آن تقریباً مساوی بوده است. گروه نمونه تحقیق در مجموع دارای ۱۰۶۴ نام مختلف بوده، و تحلیلهای به عمل آمده بر اساس فراوانی این نامها صورت گرفته است.

فراوانی مقوله‌های مختلف نام

در این بخش فراوانی مقوله‌های مختلف نام و زیرمجموعه‌های آنها در نمونه مورد مطالعه توضیح داده می‌شود. جدول ۱ فراوانی مقوله‌های کلی نام را نشان می‌دهد.

چنانکه در این جدول مشاهده می‌شود مقوله نامهای مذهبی عمده‌ترین مقوله نام را در بین مقوله‌های مختلف تشکیل می‌دهد، به طوری که ۶۲ درصد (۷۰۳۰ نفر) از آزمودنیها دارای نامی بوده‌اند که به طور مشخص یک زمینه مذهبی (اسلامی) را تداعی می‌کند.

از ۳۸ درصد باقیمانده، ۱۷ درصد (۱۹۲۴ نفر) دارای نامی بوده‌اند که معرف یک صفت معنوی است، مثل آزاد، پویا و خوش‌اندام که تحت عنوان مقوله نامهای معنوی از آنها یاد شده است. نامهای مربوط به مقوله طبیعت با ۷٫۵ درصد فراوانی (۸۴۸ نفر) و نامهای تشکیل‌دهنده مقوله ملی با ۷٫۱ درصد (۸۱۱ نفر) به ترتیب در مرتبه سوم و چهارم قرار گرفته‌اند. در مرتبه پنجم نامهای عربی که زمینه مشخص مذهبی برای آنها متصور نیست (مثل ایتیم، الهام و معظمه) با ۴٫۰ درصد فراوانی (۴۵۲ نفر) قرار می‌گیرند. کمتر از ۱٫۸ درصد اسامی نیز شامل نامهای غربی، ترکی، مغولی، عبری، ارمنی، افغانی و کردی بوده است که اغلب آنها را نامهای غربی و ترکی تشکیل می‌دهند. همچنین ۰٫۶ درصد اسامی مثل یوشا، نازیلا، آيگین، انارخدر و ... قابل درج در هیچ یک از مقوله‌های فوق نبوده است. این قبیل نامها که در منابع مربوطه ذکری از آنها نشده است در مقوله نامهای ناشناخته دسته‌بندی شده‌اند.

جدول ۱. فراوانی مقوله‌های کلی نام در نام‌گذاری نوزادان در شهر شیراز (متولدین سالهای ۱۳۳۶ تا ۱۳۷۰).

مقوله نام	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مذهبی	۷۰۳۰	۶۲٫۰	۶۲٫۰
ملی	۸۱۱	۷٫۲	۶۹٫۲
معنوی	۱۹۲۴	۱۷٫۰	۸۶٫۲
طبیعت	۸۴۸	۷٫۵	۹۳٫۷
عربی	۴۵۲	۴٫۰	۹۷٫۶
عبری	۶	۰٫۱	۹۷٫۷
ترکی	۸۰	۰٫۷	۹۸٫۴
مغولی	۱۳	۰٫۱	۹۸٫۵
غربی	۸۸	۰٫۸	۹۹٫۳
افغانی	۲	۰٫۰	۹۹٫۳
ارمنی	۶	۰٫۱	۹۹٫۴
کردی	۱	۰٫۰	۹۹٫۴
ناشناخته	۷۱	۰٫۶	۱۰۰٫۰
جمع کل	۱۱۳۳۲	۱۰۰٫۰	

در جدول ۲ مقوله‌های کلی نام، به مقوله‌های فرعی‌تر یا زیرمجموعه‌های خود تقسیم شده‌اند و فراوانی‌های هر بخش در برابر آن ذکر شده است. مقوله نامهای مذهبی به ۹ بخش عمده، و دو مقوله نامهای ملی و طبیعت نیز هر یک به ۴ بخش جداگانه تقسیم شده‌اند.

در جدول ۱ و ۲ نامهای دختران و پسران از هم تفکیک نشده است، اما برای اینکه نگاه دقیق‌تری به مقوله‌های فرعی نام بیندازیم لازم است این مقوله‌ها به تفکیک نام دختر و پسر مورد بررسی قرار گیرند. در نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۵۰۷ نام مختلف برای گروه ۵۶۰۰ نفری دختران و ۵۴۴ نام نیز برای گروه ۵۷۳۲ نفری پسران وجود داشته است، بدین معنی که به ازاء هر ۱۱٫۱ نفر دختر و ۱۰٫۶ نفر پسر یک نام وجود داشته است. به بیان دیگر برای هر صد نفر زن، ۹٫۱ نام گوناگون و برای هر صد نفر مرد، ۹٫۵ نام مختلف به کار رفته است. تحقیق مشابهی که بر روی فهرستی از اسامی ۳۰۰۰ نفر پذیرفته‌شدگان آزمون ورودی دانشگاهها (سال ۱۳۶۹) صورت گرفته، تنوع بیشتری در اسامی را گزارش کرده است.^۱ در تحقیق فوق برای هر صد نفر زن، ۲۴٫۲ نام گوناگون و برای هر صد نفر مرد، ۲۴٫۶ نام مختلف گزارش شده است، ولی چنانکه خود محقق اذعان کرده است، نمونه مزبور معرف جامعه آماری ایران نیست، زیرا توزیع امکانات تحصیلی برای همگان یکسان نیست و قبول‌شدگان کنکور را نمی‌توان معرف جامعه آماری ایران دانست.

۱. بابک میرخلیل‌زاده ارشادی ۱۳۷۵.

جدول ۲. فراوانی مقوله‌های کلی نام به تفکیک مقوله‌های فرعی در نام‌گذاری نوزادان در شهر شیراز (متولیدین سالهای ۱۳۳۶ تا ۱۳۷۰).

مقوله نام	مقوله‌های فرعی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مقوله نامهای مذهبی	نامهای خداوند	۷۰۲	۶٫۲	۶٫۲
	نامهای حضرت محمد	۷۶۶	۶٫۸	۱۳٫۰
	نامهای اهل بیت	۲۴۳۳	۲۱٫۵	۳۴٫۵
	نامهای صحابه	۱۹۹	۱٫۸	۳۶٫۲
	نامهای پیامبران	۸۱۰	۷٫۱	۴۳٫۴
	نامهای حضرت علی	۴۷۶	۴٫۲	۴۷٫۶
	نامهای حضرت فاطمه	۱۰۹۴	۹٫۷	۵۷٫۲
	نامهای حضرت مهدی	۲۷۸	۲٫۵	۵۹٫۷
	سایر نامهای مذهبی	۲۶۸	۲٫۴	۶۲٫۰
	مقوله نامهای ملی	نامهای حماسی-تاریخی	۵۲۷	۴٫۷
نامهای علمی-ادبی		۶۵	۰٫۶	۶۷٫۳
نامهای سلاطین و فرمانروایان		۱۶۹	۱٫۵	۶۸٫۸
سایر نامهای ملی		۵۰	۰٫۴	۶۹٫۲
نامهای معنوی		۱۹۲۴	۱۷٫۰	۸۶٫۲
مقوله نامهای طبیعت	نامهای گل و گیاه	۲۵۷	۲٫۳	۸۸٫۵
	نامهای پرندگان	۵۱	۰٫۵	۸۹٫۰
	نامهای حیوانات	۱۵	۰٫۱	۸۹٫۱
	سایر نامهای طبیعت	۵۲۵	۴٫۶	۹۳٫۷
	سایر مقوله‌های نام	نامهای عربی	۴۵۲	۴٫۰
نامهای عبری		۶	۰٫۱	۹۷٫۸
نامهای ترکی		۸۰	۰٫۷	۹۸٫۵
نامهای مغولی		۱۳	۰٫۱	۹۸٫۶
نامهای غربی		۸۸	۰٫۸	۹۹٫۴
نامهای افغانی		۲	۰٫۰	۹۹٫۴
نامهای ارمنی		۶	۰٫۱	۹۹٫۴
نامهای کردی		۱	۰٫۰	۹۹٫۴
نامهای ناشناخته		۷۵	۰٫۶	۱۰۰٫۰
جمع کل			۱۱۳۳۲	۱۰۰٫۰

جدول ۳. فراوانی مقوله‌های مختلف نام به تفکیک نام دختران و پسران.

مقوله‌های کلی نام	اجزاء مقوله‌های کلی نام	تعداد	جنس		تعداد	مقوله‌های کلی نام	
			پسر درصد تجمعی	دختر درصد تجمعی			
مذهبی	نامهای خداوند	۵۸۰	۱۰۰	۲۰۲	۱۰۰۰۰	۲۰۲	
	نامهای حضرت محمد	۷۶۱	۲۳٫۲	۲٫۲	۲٫۱۳	۰	
	نامهای حضرت علی	۴۷۵	۳۱٫۴	-	۸٫۲	-	
	نامهای حضرت فاطمه	-	-	۲۱٫۶	-	۱۹٫۴	
	نامهای حضرت مهدی	۲۷۲	۳۶٫۱	۳۳٫۵	۴٫۷	۱۱٫۸	
	نامهای صحابه	۱۹۸	۷۱٫۱	۳۳٫۵	۳٫۴	۰	
	نامهای سایر پیامبران	۶۳	۷۲٫۲	۴۶٫۲	۱٫۱	۱۲٫۷	
	سایر نامهای مذهبی	۱۹۹	۷۵٫۶	۴۷٫۶	۳٫۴	۱٫۴	
	ملی	نامهای حماسی-تاریخی	۲۱۵	۷۹٫۳	۵۳٫۳	۳٫۷	۵٫۷
		نامهای علمی-ادبی	۶۱	۸۰٫۴	۵۳٫۴	۱٫۱	۰٫۱
سلاطین و فرمانروایان		۱۳۹	۸۲٫۷	۵۳٫۹	۲٫۳	۰٫۵	
سایر نامهای ملی		۱۲	۸۲٫۹	۵۴٫۶	۰٫۲	۰٫۷	
نامهای معنوی		۷۷۵	۹۶٫۳	۷۵٫۱	۱۳٫۴	۲۰٫۵	
طبیعت	نامهای گل و گیاه	۳	۹۶٫۳	۷۹٫۶	۰	۴٫۵	
	نامهای پدیده‌های طبیعی	۳۸	۹۷٫۰	۸۸٫۳	۰٫۷	۸٫۷	
	نامهای پرندگان	۱۶	۹۷٫۳	۸۸٫۹	۰٫۳	۰٫۶	
	نامهای حیوانات	۱	۹۷٫۳	۸۹٫۲	۰	۰٫۳	
سایر	نامهای عربی	۱۲۶	۹۹٫۵	۹۶٫۰	۲٫۲	۵٫۸	
	نامهای عبری	۳	۹۹٫۵	۹۶٫۱	۰	۰٫۱	
	نامهای ترکی	۸	۹۹٫۶	۹۷٫۴	۰٫۱	۱٫۳	
	نامهای مغولی	۱	۹۹٫۶	۹۷٫۶	۰	۰٫۲	
	نامهای غربی	۵	۹۹٫۷	۹۹٫۱	۰٫۱	۱٫۵	
	نامهای افغانی	۲	۹۹٫۷	-	۰	-	
	نامهای ارمنی	۵	۹۹٫۷	۰	۰٫۱	۰	
	نامهای کردی	-	-	۰	-	۰	
	نامهای ناشناخته	۰٫۳	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	۱۸	۱٫۰	
	جمع کل	۵۷۳۲	۱۰۰٫۰	۵۶۰۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	

هرگاه مقوله‌های نام زن و مرد را مورد توجه قرار دهیم تنوع نامهای زنان بیش از مردان نمود پیدا می‌کند. چنانکه در جدول ۳ مشاهده می‌شود، ۷۵٫۶ درصد نامهای پسران از مقوله نامهای مذهبی اقتباس شده است، در حالی که این مقوله ۴۷٫۶ درصد از نامهای دختران را در بر می‌گیرد. در مقابل تنها یک درصد از نامهای مردان از مقوله طبیعت است، اما ۱۴٫۱ درصد نامهای دختران را این مقوله به خود اختصاص می‌دهد. تنوع بیشتر نامهای زنان نسبت به مردان به زمانهای دور و حتی قبل از اسلام بر می‌گردد، چنانکه فیلیپ ژینیو^۱ (۱۳۶۹) نیز در بررسی خود از نامهای دوره ساسانی به غنی‌تر بودن اسامی مؤنث به دلیل کاربرد نامهای گیاهان، سنگهای قیمتی و جانوران اشاره کرده است.

محبوبیت نسبی نامهای مختلف

در جدول ۴ تعدادی از اسامی دختران و پسران که در هر گروه دارای بیشترین فراوانی بوده‌اند ذکر شده است. چنانکه ملاحظه می‌شود در بین ۵۴۴ نام مختلف پسران، نام «محمد» محبوب‌ترین نام بوده است، به طوری که ۵٫۱ درصد از کل اسامی پسران را شامل می‌شود. پس از نام «محمد»، نامهای «علی»، «مهدی»، «حسین» و «علی‌رضا» به ترتیب با ۴٫۶، ۴٫۴، ۳٫۰ و ۲٫۹ درصد فراوانی رتبه‌های دوم تا پنجم را به خود اختصاص داده‌اند.

همچنین در میان ۵۰۷ نام مختلف برای دختران نام «زهرا» با فراوانی ۷٫۲ درصد محبوب‌ترین نام برای نام‌گذاری فرزندان دختر بوده است و پس از آن نامهای «فاطمه» و «مریم» با اختلاف کمی در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. این سه نام در مجموع بیش از ۲۰ درصد از کل نامهای دختران را در گروه نمونه تحقیق تشکیل می‌دهند.

مقایسه محبوبیت نسبی فراوان‌ترین نامهای زنان در دو نسل متوالی

خوشبختانه منبع مورد استفاده در این پژوهش نامهای مادران را نیز در بر می‌گرفت. لذا فرصت مقایسه بین اسامی مادران و دختران به عنوان دو نسل متوالی فراهم آمد. نتایج این مقایسه در جدول ۵ و نمودار ارائه شده است. چنانکه در جدول ۵ نشان داده شده، سه نام «زهرا»، «فاطمه» و «مریم» متداول‌ترین نامهای زنان طی دو نسل متوالی بوده‌اند و ترتیب اهمیت نسبی آنها نیز حفظ شده است. در کنار اسامی مادران رتبه‌های مربوط به نسل بعد و در کنار اسامی دختران رتبه‌های مربوط به نسل قبل ذکر شده است. این رتبه‌های منتج از میزان فراوانی هر نام می‌تواند معرف تغییر و تحولاتی باشد که طی دو نسل در میزان محبوبیت اسامی صورت پذیرفته است. به طور مثال نام «معصومه» که در بین اسامی مادران مرتبه ۴ را داشته است در نسل بعد به مرتبه هفتم تنزل یافته و یا اینکه «زینب» که در مرتبه ۱۷ بوده است در نسل دختران به مرتبه ۱۲ ارتقاء پیدا کرده است. به منظور خودداری از طولانی شدن جدول فوق به یک فهرست ۲۰ تایی نامهای مادران و دختران که دارای فراوانی قابل ملاحظه‌ای بوده‌اند اکتفا شده است.

جدول ۴. فهرستی از رایج‌ترین نامهای پسران و دختران (بخش اول: نامهای پسران).

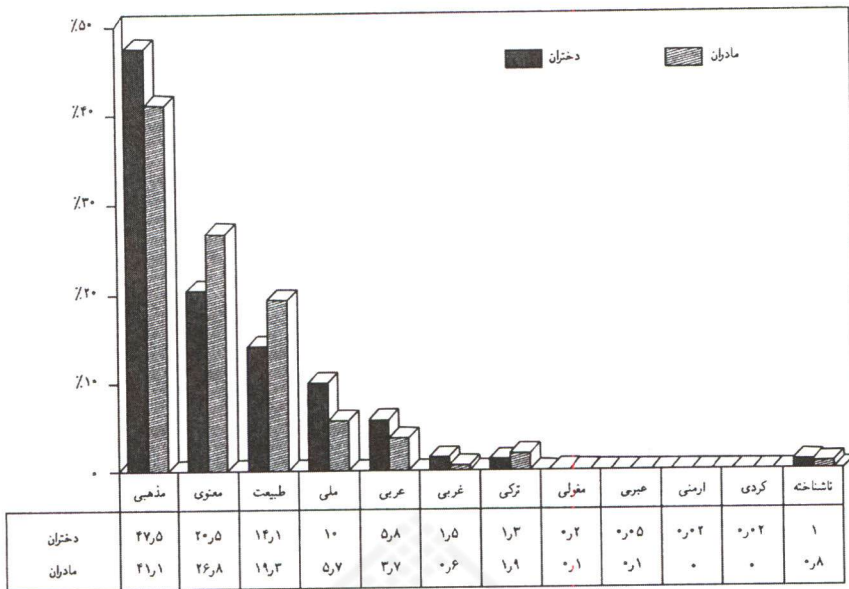
درصد	فراوانی	نام	درصد	فراوانی	نام
۱ر۰	۵۸	مصطفی	۵ر۱	۲۹۳	محمد
۱ر۰	۵۶	ایمان	۴ر۶	۲۶۵	علی
۱ر۰	۵۶	حمیدرضا	۴ر۴	۲۵۳	مهدی
۰ر۹	۵۴	اسماعیل	۳ر۰	۱۷۴	حسین
۰ر۹	۵۴	محمدحسین	۲ر۹	۱۶۸	علیرضا
۰ر۹	۵۲	مرتضی	۲ر۶	۱۵۱	رضا
۰ر۸	۴۸	رسول	۲ر۶	۱۵۰	محسن
۰ر۸	۴۸	سجاد	۲ر۵	۱۴۳	سعید
۰ر۸	۴۸	وحید	۲ر۳	۱۳۲	محمدرضا
۰ر۸	۴۶	حامد	۲ر۲	۱۳۰	امیر
۰ر۸	۴۶	محمود	۱ر۶	۹۴	امین
۰ر۸	۴۵	امید	۱ر۵	۸۶	مجتبی
۰ر۷	۴۳	فرهاد	۱ر۴	۸۳	حمید
۰ر۷	۴۰	شهرام	۱ر۳	۷۵	احسان
۰ر۷	۳۸	محمدجواد	۱ر۳	۷۴	جواد
۰ر۶	۳۷	محمدمهدی	۱ر۳	۷۴	حسن
۰ر۶	۳۴	غلامرضا	۱ر۲	۷۲	عباس
۰ر۶	۳۴	قاسم	۱ر۲	۷۲	مجید
۰ر۵	۳۱	آرش	۱ر۲	۶۸	احمد
۰ر۵	۳۱	میلاد	۱ر۲	۶۸	محمدعلی
۰ر۵	۳۰	فرزاد	۱ر۲	۶۸	مسعود
۰ر۵	۲۷	علی‌اصغر	۱ر۱	۶۲	هادی
۰ر۵	۲۷	کاظم	۱ر۱	۶۱	ابراهیم

ادامه جدول ۴. فهرستی از رایج‌ترین نامهای پسران و دختران (بخش دوم: نامهای دختران).

درصد	فراوانی	نام	درصد	فراوانی	نام
۰٫۹	۴۹	مزگان	۷٫۲	۴۰۱	زهرا
۰٫۸	۴۳	سعیده	۶٫۹	۳۸۰	فاطمه
۰٫۸	۴۲	مهسا	۶٫۶	۳۶۸	مریم
۰٫۷	۳۹	خدیجه	۳٫۶	۱۹۷	لیلا
۰٫۷	۳۸	الهه	۲٫۶	۱۴۲	مرضیه
۰٫۷	۳۷	آمنه	۲٫۴	۱۳۳	سمیه
۰٫۷	۳۷	افسانه	۲٫۰	۱۱۰	معصومه
۰٫۶	۳۶	طاهره	۱٫۸	۱۰۰	سارا
۰٫۶	۳۶	نرگس	۱٫۷	۹۶	راضیه
۰٫۶	۳۴	اعظم	۱٫۷	۹۲	الهام
۰٫۶	۳۳	ملیحه	۱٫۶	۸۷	محبوبه
۰٫۶	۳۱	آرزو	۱٫۵	۸۵	زینب
۰٫۶	۳۱	ساناز	۱٫۴	۷۶	زهرة
۰٫۶	۳۱	سهیلا	۱٫۴	۷۵	سمیرا
۰٫۵	۳۰	آزاده	۱٫۲	۶۹	نجمه
۰٫۵	۳۰	سکینه	۱٫۱	۶۲	سحر
۰٫۵	۳۰	مینا	۱٫۱	۵۹	ندا
۰٫۵	۳۰	ناهدید	۱٫۰	۵۷	فرزانه
۰٫۵	۳۰	هاجر	۱٫۰	۵۶	پریسا
۰٫۵	۲۹	بهاره	۱٫۰	۵۵	مرجان
۰٫۵	۲۸	مهناز	۰٫۹	۵۱	رقیه
۰٫۵	۲۷	نازنین	۰٫۹	۵۱	سمانه
۰٫۵	۲۶	رویا	۰٫۹	۵۰	صدیقه

جدول شماره ۵. مقایسه محبوبیت نسبی تعدادی از فراوان‌ترین نامهای زنان در دو نسل مادران و دختران.

اسامی دختران به ترتیب فراوانی					اسامی مادران به ترتیب فراوانی				
رتبه در نسل قبل	درصد	فراوانی	رتبه	نام	رتبه در نسل بعد	درصد	فراوانی	رتبه	نام
۱	۷٫۲	۴۰۱	۱	زهرا	۱	۶٫۵	۲۲۴	۱	زهرا
۲	۶٫۹	۳۸۰	۲	فاطمه	۲	۵٫۵	۱۹۰	۲	فاطمه
۳	۶٫۶	۳۶۸	۳	مریم	۳	۳٫۵	۱۲۱	۳	مریم
۵	۳٫۶	۱۹۷	۴	لیلا	۷	۲٫۱	۷۲	۴	معصومه
۸	۲٫۶	۱۴۲	۵	مرضیه	۴	۱٫۶	۵۷	۵	لیلا
۴۳	۲٫۴	۱۳۳	۶	سمیه	۲۱	۱٫۵	۵۲	۶	رقیه
۴	۲٫۰	۱۱۰	۷	معصومه	۳۳	۱٫۵	۵۲	۶	سکینه
۳۷	۱٫۸	۱۰۰	۸	سارا	۲۲	۱٫۴	۴۹	۷	صدیقه
۳۷	۱٫۷	۹۶	۹	راضیه	۵	۱٫۴	۴۷	۸	مرضیه
۴۰	۱٫۷	۹۲	۱۰	الهام	۲۶	۱٫۳	۴۶	۹	خدیجه
۱۳	۱٫۶	۸۷	۱۱	محبوبه	۴۵	۱٫۳	۴۵	۱۰	صغری
۱۷	۱٫۵	۸۵	۱۲	زینب	۴۷	۱٫۲	۴۳	۱۱	شهناز
۱۲	۱٫۴	۷۶	۱۳	زهرة	۱۳	۱٫۲	۴۱	۱۲	زهرة
۴۴	۱٫۴	۷۵	۱۴	سمیرا	۴۳	۱٫۲	۴۱	۱۲	کبری
۴۷	۱٫۲	۶۹	۱۵	نجمه	۱۱	۱٫۱	۳۸	۱۳	محبوبه
۰	۱٫۱	۶۲	۱۶	سحر	۴۹	۱٫۱	۳۷	۱۴	پروین
۰	۱٫۱	۵۹	۱۷	ندا	۳۵	۱٫۰	۳۵	۱۵	مهناز
۳۵	۱٫۰	۵۷	۱۸	فرزانه	۴۱	۱٫۰	۳۵	۱۵	نسرین
۴۵	۱٫۰	۵۶	۱۹	پریسا	۳۲	۱٫۰	۳۴	۱۶	سهیلا
۳۸	۱٫۰	۵۵	۲۰	مرجان	۱۲	۰٫۹	۳۲	۱۷	زینب

نمودار مقایسه درصد فراوانی هر یک از مقوله‌های نام در دو نسل متوالی مادران و دختران

علاوه بر مقایسه فوق که در آن نامهای منفرد مورد توجه قرار گرفتند، مقایسه‌ای نیز بین مقوله‌های مختلف نام در دو نسل مادران و دختران صورت گرفت که نتایج آن در نمودار نشان داده شده است. نگاهی به نمودار فوق و ارقام مربوط به درصد فراوانی هر یک از مقوله‌ها در جدول زیر نمودار نشان می‌دهد که فراوانی مقوله‌های نامهای مذهبی، ملی، عربی، غربی و مغولی در نسل جدید افزایش یافته است، در حالی که فراوانی مقوله‌های نامهای معنوی و طبیعت و ترکی در نسل مادران فزونی داشته است.

تأثیر انقلاب اسلامی بر نامگذاری فرزندان

انقلاب اسلامی مردم ایران که در سال ۱۳۵۷ به بار نشست به عنوان مبدای برای یک تحول اجتماعی و فرهنگی به حساب می‌آید. از این رو می‌تواند مرجعی برای مقایسه تحولات فرهنگی قبل و بعد از خود واقع گردد. با این فرض مقایسه‌ای بین فراوانی مقوله‌های مختلف نام در نام‌گذاری متولدین سالهای قبل و بعد از انقلاب در نمونه تحقیق به عمل آمد که نتایج آن در جدول ۶ آمده است. مقادیر مربوط به درصد فراوانیها در دو برهه زمانی مذکور نشانگر آن است که طی سالهای بعد از انقلاب اقبال عمومی به سمت نامهای مذهبی و عربی بوده است، به طوری که فراوانی نامهای مذهبی از ۶۰٫۴ به ۶۲٫۱ درصد و فراوانی نامهای عربی از ۳ به ۴٫۳ درصد افزایش یافته است. همچنین نامهای ترکی و غربی نیز اندکی افزایش یافته‌اند و متقابلاً از مقوله‌های ملی و معنوی کاسته شده است. این یافته‌ها با نتایج تحقیق عسکری زمانی (۱۳۸۱) همخوانی دارد. وی با بررسی نمونه‌ای

جدول شماره ۶. مقایسه فراوانی کاربرد مقوله‌های مختلف نام در نام‌گذاری فرزندان طی سالهای بلافاصله قبل و بعد از انقلاب اسلامی.

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		مقوله‌های نام
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۶۲٫۱	۵۵۱۴	۶۰٫۴	۱۲۳۰	مذهبی
۶٫۷	۵۹۴	۹٫۰	۱۸۴	ملی
۱۶٫۷	۱۴۸۳	۱۸٫۹	۳۸۵	معنوی
۷٫۶	۶۷۸	۷٫۴	۱۵۰	طبیعت
۴٫۳	۳۷۹	۳٫۰	۶۲	عربی
۰٫۱	۶	-	-	عبری
۰٫۹	۷۶	۰٫۲	۴	ترکی
۰٫۱	۱۲	۰	۱	مغولی
۰٫۸	۷۳	۰٫۵	۱۰	غربی
۰	۲	-	-	افغانی
۰٫۱	۶	-	-	ارمنی
۰	۱	-	-	کردی
۰٫۷	۵۸	۰٫۵	۱۰	ناشناخته
۱۰۰	۸۸۸۲	۱۰۰	۲۰۳۶	جمع

از نامهای متولدین سالهای ۱۳۶۲ تا ۱۳۶۶ در شهر کرمان، فراوانی نامهای عربی را در پسران ۶۲ درصد و در دختران ۵۰ درصد به دست آورد. وی ضمن تأکید بر اینکه همه نامهای پربسامد در سال ۶۲ عربی بوده‌اند، تفکیک اسامی عربی مذهبی و غیر مذهبی را ناممکن دانسته است.

نتیجه‌گیری

در انتخاب نام عوامل مختلفی مثل آهنگ تلفظ، زیبایی و معنای نام تأثیر فراوان دارند، اما عقاید و باورداشتهای بر سایر عوامل مقدم‌اند. در جامعه ما فرهنگ غالب در نام‌گذاری نوزادان فرهنگ اسلامی است و نام پیامبر اسلام بیش از هر نام دیگر در نام‌گذاری فرزندان پسر به کار می‌رود. نام دخترگرامی پیامبر نیز فراوانترین و محبوب‌ترین نامها برای نام‌گذاری فرزندان دختر بوده و هست. این مطلب حداقل در دو نسل متوالی مادران و دختران که اطلاعات آن در محدوده این طرح قابل بررسی بود ثابت مانده است. دیگر نامهای مذهبی و حتی نامهای عربی دیگری که وجهه مذهبی مشخصی برای آنها متصور نیست اغلب مورد توجه هستند و حتی در سالهای بلافاصله بعد از انقلاب شاهد افزایش در فراوانی نامهای مذهبی و همچنین نامهای عربی هستیم. بنابراین بستر فرهنگی را در انتخاب نام در درجه اول باید فرهنگ اسلامی دانست.

مقوله نامهای باستانی و ملی و همچنین نامهای برگرفته شده از طبیعت و نیز نامهایی که بازگوکننده نوعی صفات پسندیده و معنوی هستند از دیگر مقوله‌های مهم در فرهنگ نامهای ایرانیان محسوب می‌شوند، به ویژه در نام‌گذاری دختران که شاهد تنوع بیشتری از لحاظ مقوله‌های نام هستیم. به نظر می‌رسد همراه با افزایش سطح سواد عمومی و نیز تسهیل در ارتباطات بین فرهنگی و رسوخ فرهنگها در یکدیگر به تدریج در فرهنگ نامها نیز تحولاتی پیش خواهد آمد. چنین می‌نماید که نامهای ترکی، مغولی و غربی در بین اقوام ایرانی وفور بیشتری یافته است (جدول ۵).

همچنین اگر بخواهیم سیر تحولات فرهنگی را دنبال کنیم لازم است مقایسه‌هایی از این نوع با فاصله‌های زمانی طولانی‌تر صورت گیرد، زیرا تحولات فرهنگی تدریجی بوده و به کندی صورت می‌پذیرد. نتایج این تحقیق می‌تواند مرجعی برای مقایسه با مقاطع زمانی دیگر در سیر تحولات فرهنگی و اجتماعی باشد.

کتابنامه

- ایران محبوب جلیل و هما آقا، ۱۳۷۶. بررسی تأثیر عوامل اجتماعی-اقتصادی و دموگرافیک بر مرگ و میر کودکان در پنج شهرستان منتخب. مرکز جمعیت‌شناسی دانشگاه شیراز.
- دهخدا، علی‌اکبر، ۱۳۷۳. لغت‌نامه دهخدا. انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.
- ژنیو، فیلیپ، ۱۳۶۹. «دست‌آورد اسامی خاص دوره ساسانی در فقه‌اللغة فارسی»، مجله زبانشناسی، س ۶، ش ۱، ص ۴۱-۵۱.
- عسکری کرمانی، حمید، ۱۳۸۱. «گرایشهای نام‌گذاری دختران و پسران ایرانی در فاصله سالهای ۱۳۶۲ تا ۱۳۶۶ و علل تغییر اسامی در بزرگسالان»، مجله زبانشناسی، س ۱۷، ش ۱، ص ۴۲-۷۶.
- مدبری، محمود، ۱۳۷۴. فرهنگ نام‌ها، نشر پانویس، تهران.
- میرخلیل‌زاده ارشادی، بابک، ۱۳۷۵. «مقایسه تنوع نام‌های زنان و مردان ایرانی». مجله زبانشناسی، س ۱۰، ش ۲، ص ۸۴-۱۰۷.

منابعی که کمتر از آنها استفاده شده است.

- بهنیا، عبدالکریم، ۱۳۷۴. پژوهشی در نام‌های ایرانیان، معاصر. تهران، انتشارات شهید فرهاد رضا.
- خرم‌شاهی، سید نورالدین، ۱۳۷۳. فرهنگ نام‌های قرآنی. تهران، انتشارات محبا.
- دانایی، فریده، ۱۳۷۵. فرهنگ نام‌های ایرانی. تهران، نشر سهیل.
- زنگنه، پری، ۱۳۷۵. آوای نامها از ایران زمین. تهران، کتاب‌سرا.
- عباسی، محمد، ۱۳۷۵. فرهنگ نام‌های ایرانی با ذکر منشاء تاریخی و معانی اسامی. مؤسسه انتشارات بنیاد، تهران.
- عادل، محمدرضا، ۱۳۷۲. فرهنگ جامع نام‌های شاهنامه. تهران، نشر صدوق.
- عمادی، سید ضیاء‌الدین، ۱۳۷۱. راهنمای نام‌گذاری. دفتر پژوهش و برنامه‌ریزی سازمان ثبت احوال کشور.
- عمادی، سید ضیاء‌الدین، ۱۳۷۵. فرهنگ نام‌های ایرانی. تهران، نشر مینا.